

⊕ SZÖVEG: MICHALKÓ GÁBOR–RÁTZ TAMARA, KÉP: MÓZSI GÁBOR

CHICAGO

SZELES, DINAMIKUS, TERMÉKENY

Amikor a húszéves Al Capone 1919-ben New Yorkból Chicagóba költözött, egy dinamikus fejlődő amerikai iparvárosban találta magát. A Michigan-tó partján fekvő, hivatalosan 1833-ban alapított város ekkor már túl volt az 1871-es nagy tűzvész megrázkódtatásain, a 17 ezer, főként fenyőépület megsemmisülésén. Maig vitatéma, hogy mitől is kapott lángra az a pajta, amely a történelmi pusztítás tűzfészke volt, ám tény, hogy a rendkívül száraz ősz, az erős szél és a tűzoltók kimerültsége csak fokozta a kár nagyságát. A lakó- és irodaházakat borító tűzlépcsők az USA majd' minden nagyvárosának elengedhetetlen kellékei, de Chicagóban különösen feltűnő a menekülési útvonalat jelentő grádicsok és tűzcsapok rengetege

Gengszter a kirakatban

Az olasz bevándorlók gyermekeként Brooklynban született és szocializálódott Al Capone tekintélyes bűnözői tapasztalatok birtokában vetette bele magát a húszas évek Chicagójának szesztilalomtól gyötrődő, dolgos hétköznapjaiba. A gombamód szaporodó felhőkarcolók a dübörgő ipar melléktermékeként jelezték a tőke sokoldalú helykeresését. Ma is jól csengő márkák egykori tulajdonosai alapítottak üzemeket a városban, így a kerékpár-

gyártással foglalkozó Schwinn, a hőskorban autórádiókra specializálódott Motorola, vagy a rágógumijáról ismert Wrigley. A szervezett bűnözés alapjait megteremtő, vagy ezer elkötelezett gengszter irányítását végző Al Capone azonban egy másik terepen szerzett elévülhetetlen „érdemeket”: a feketegazdaságot erősítő szeszcsempészet, szerencsejáték, prostitúció volt a chicagói hírességek csarnokába bevonuló Al sikereinek közege.

A BELVÁROSBAN

Kilátás a The Art Institute of Chicago (Chicagói Művészeti Intézet) teraszáról (előző oldalpár)

NAVY PIER

A város egyik legikonikusabb része. A 200 ezer negyzetméteres mólórendszer még az I. világháború idején épült, eredetileg katonai és ipari célokra. Ma egy hatalmas közösségi tér kulturális és szórakoztató attrakciókkal

A Chicago című, hat Oscar-díjas filmben a Queen Latifah alakította Mama Morton plasztikusan fogalmazza meg a kor közállapotait: „Tudod, Chicagóban a gyilkosság a szórakozás egyik formája”. Végül Al Caponéra az ügyészség egyetlen gyilkosságot sem tudott rábizonyítani – csupán adócsalásért került börtönbe 1931-ben, ahonnan 1939-ben szabadult, és 1947-es haláláig súlyos betegségekkel küszködve, visszavonultan élt.

Termékeny helyen

Bár a Chicagóval kapcsolatos asszociációkban Al Capone előkelő helyen szerepel, számtalan világhírű színész (pl. Harrison Ford, James Belushi, Robin Williams), politikus (Hillary Rodham Clinton, Michelle Obama) vagy sportoló (Bobby Fischer, Dwyane Wade) is a városban nőtt fel, sőt Walt Disney élete is a Michigan-tó partjáról indult. A metropoliszfejlődés mindig is inspiráló közeget alkotott: a „chicagói iskola” egyaránt fogalomává vált az építészetben (az 1890-es évektől), a város-szociológiában (az 1910-es évektől) és a közgazdaságtanban (az 1970-es évektől). Míg azonban a modern funkcionalizmus jegyében megépített acélszerkezetű, égbe nyúló irodaházak ma is meghatározzák a belváros látképét, Chicago központi negyedében az egymásra merőleges sugárutakat róva nyoma sincs az együttélés nehézségeit egykor kutatók által feltárt problémáknak. A jólétet sugárzó, elegáns kirakatokból Burberry-kabátok és Tiffany-gyémántok mosolyognak, a sportrajongókat pedig a Chicago Bulls kosarasainak és a Chicago Cubs baseballjátékosainak mezei csábítják az üzletekbe. Mint minden nagyvárosnak, persze Chica-

A 18. UTCÁNÁL

Az egybefonódó vasút- és metróhálózat sínei környékén még fellelhetőek a korábbi nagy ipartelepek maradványai

gónak is van másik arca: a szegregált, déli külvárosokban megélt mindennapokra a központban csak a „Fegyverrel belépni tilos!” táblák emlékeztetnek. A filmturizmus számos ikonikus helyszínt kínál a városba érkezőknek: a Magyarországon is vetített, klasszikus mozik közül pl. az Oscar-díjas „A pénz színe” (The Color of Money, 1986) vagy a „Blues Brothers” (1980) jelenetei vezetnek keresztül Chicagón, míg az aktuálisan népszerű „A beavatott” c. sorozat eddig bemutatott két részében (Divergent, 2014; Insurgent, 2015) Chicago egy posztapokaliptikus történet helyszínéül jelenik meg, a felhőkarcolók sziluettje azonban romjaiban is egyértelműen beazonosítható. A sorozatok szerelmesei a „Jim szerint a világ”-ban (According to Jim, 2001) találkozhatnak a felszín felett kiépített acélszerkezeten körbe-körbe dübörgő metróvonalal, az „L”-lel.

TIPIKUS

Belvárosi utca, hatalmas éttermi hirdetőfelületek, graffitik, régi és új épületek, kigyózó kocsisor (jobbra fent)

FOTÓ: MÓZSI GÁBOR

FOTÓ: MICHALKÓ GÁBOR

EMELETES VÁROS

A metróhálózat részben a felhőkarcolók között fut. A vonalakat színek szerint nevezték el – a barnától a zöldön át a rózsaszínig (jobbra középen)

A „CHICAGÓI BUBI”

A belvárosban élők munkába járásra használják, de a turisták is felfedezték. Bicikliút pedig van bőven... (jobbra lent)

FOTÓ: MICHALKÓ GÁBOR

FOTÓ: MÓZSI GÁBOR

A Szeles Város mítosza

Az első hallásra nem túl vonzó üzenet (Windy City) háttérben vélhetően az 1893. évi világkiállítás kapcsán New Yorkkal folytatott versengés áll: az atlanti-parti Nagy Alma képviselői igyekeztek a Vadhagymát (Chicago elnevezésének indián eredete) rossz fényben beállítani. Az Amerika felfedezésének 400. évfordulójára tervezett óriáskiállítás – ha fél év késéssel is – végül Chicagóban nyílt meg, és a város nemcsak egy nagyszabású rendezvénnyel, hanem egy máig használatos szlogenel is gazdagabb lett (még akkor is, ha nem Chicago az USA legszelesebb városa, hanem a Mississipp-i állambeli Jackson...).

Hasonlóképpen a múlt homályába vész a város emblemikus ételének, a magyarul talán pizzapi-tének nevezhető deep dish pizza eredete. Bár abban minden forrás egyetért, hogy az 1943-ban megnyitott Pizzeria Uno kínálta először, az étteremlánc legendáriuma szerint Ike Sewell, volt amerikaifutball-játékos, a vendéglő tulajdonosa alkotta meg a receptet, más források viszont az olasz származású Rudy Malnatinak tulajdonítják a dicsőséget. New York és Chicago versengése tehát a pizzafronton is folytatódott: az eredeti nápolyi, vékony tésztás változatot idéző New York-i ízvilággal szemben a deep dish pizza leginkább egy paradicsomos-sajtós szósz-

TÉNYLEG EZERARCÚ

A belváros jellegzetes látképe számtalan helyről, irányból élvezhető, de az összkép valahogy mindig egy kicsit más. Itt a Chicago folyó menti Ping Tom Memorial Park húzódik az előtérben

TREND FM
SÁNDORFALVAI HANGSZEKÉNY

CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR
 A rádióban vendégünk a témáról:
MICHALKÓ GÁBOR
 Korábbi műsoraink meghallgathatók:
www.trendfm.hu

szal vastagon megtöltött linzertortára hasonlít... Chicago harmadik, szemmel látható talánya a Chicago-folyó folyásiránya, ugyanis az minden „földrajzos logika” ellenére nem a Michigan-tóba torkollik, hanem onnan ered. Ez nem mindig volt így, ugyanis a folyó egészen egy bő évszázaddal ezelőttig a város összes szennyét a Michigan-tóba szállította. Mivel a tó volt a város ivóvízforrása, ezért annak tisztasága – a járványok elkerülése érdekében – első számú közegészségügyi kérdéssé vált. 1900-ban egy csatorna segítségével végül megfordították a Chicago-folyó folyásirányát, kivédve a nagyváros felőli tószennyezést.

FOTÓ: MÓZSI GÁBOR

FOTÓ: MÓZSI GÁBOR

FOTÓ: MÓZSI GÁBOR

Épületóriások vonzásában

A 19. század végétől kezdődően Chicago identitása elválaszthatatlan a városképet meghatározó felhőkarcolók látványától. Bár az Egyesült Államok számos nagyvárosáról elmondható, hogy a központi üzleti negyed toronyházakból áll, az építészeti iránt érdeklődőknek Chicagóban különösen izgalmas élmény az épületek stílusának, formavilágának sokszínűsége. Egy 1983–1995 között elkészített örökségeltár alapján 17 371 olyan, 1940 előtti épület található a városban, amely történelmi vagy építészeti értékkel rendelkezik!

A sevillai katedrális Giralda-tornyának alakját és a francia reneszánsz stílusjegyeit megidéző Wrigley Building (1921) volt a város első légkondicionált épülete. Az alulról felfelé törtfehérről kekesfehérré változó terrakottaborítás optikailag ragyogóvá teszi az ég felé törő tornyokat. Amíg megnyitásakor az

A 46. EMELETEN

New Yorkra mondják, hogy a város, amely sosem alszik, de Chicago szorosan ott van mellette – éjkép egy a Chicago folyó partján, a Michigan-tóhoz közel magasodó felhőkarcolóból

első jelentős irodaháznak számított a Chicago-folyótól északra, ma olyan kulcsfontosságú helyszínek helyezkednek el itt, mint a Willis Tower, az Art Institute vagy a Millennium Park.

Chicago – és általában az építészeti – fejlődéséről a legkevésbé tájékozott szemlélőnek is sokat elárul a folyót átszelő hídról elének táruló látvány: a 20. század elejének emblematikus felhőkarcolója szabályosan eltöprel a 2009-ben megnyílt Trump Tower előterében. Bár a ma épp az elnöki címért küzdő, ambiciózus üzletember eredetileg a világ legmagasabb épületét akarta megépíttetni, a 2001.

IRVING PARK

A belvárostól távolodva fogynak a felhőkarcolók. Rendkívül népszerű a biciklihasználat, s az ilyen kerékpárinstallációk egyben rögzítőhelyek is (jobbra fent)

3 PERC

A piros metró kiváló zenélőhely. Egy basszusgitár és egy keserű hangú énekes: sokan inkább megvárják a következő szerelvényt (jobbra középen)

BUDDY GUY

A chicagói blues egyik alapítója. A klubok zenészei a koncerten az utcán is játszhatnak, és a zene bent is hallatszik a hangszórókból (jobbra lent)

FOTÓ: MICHALKÓ GÁBOR

SZÉDÍTŐ MÉLYSÉG

A 110 emeletes Willis (Sears) toronyból készülnek a legjobb szelfik

CHINATOWN

A kínai negyed egy része ma már turistalátványosság. Van persze Chicagóban Ukranian Village és Little Italy is... (balra középen)

CHICAGO AVENUE

A rusztikus épület és a graffiti együttese jó összehatást ad. A belvárostól nyugatra sok hasonló, eldugott kincsre bukkanhatunk (balra lent)

FOTÓ: MÓZSI GÁBOR

FOTÓ: MÓZSI GÁBOR

FOTÓ: MICHALKÓ GÁBOR

szeptember 11-i terrortámadást követően áttervezett torony „csak” az USA legmagasabban fekvő lakásainak rekordjával dicsekedhet.

Megnyitását követően a Wrigley Building 26. emeletén kilátó is várta a látogatókat, ahol az 5 centes belépődíj a látvány mellett egy Wrigley rágógumit is magában foglalt. Ma a város leghíresebb kilátói a Willis Tower (korábban Sears Tower) 103. emeletén és a John Hancock Center 94. emeletén találhatók, a belépődíj pedig 20-22 dollártól kezdődik (rágógumi nélkül). Bár a látvány mindkét toronyból lenyűgöző, a látogatókért folytatott

verseny folyamatos megújulásra készíti a kilátókat: míg a Willis Towerban 2009-től az épület síkjából kiálló üvegtérasz várja a tériszonytól nem szenvedő vendégeket, a John Hancock Center 2014-től igazi dinamikus élményt kínál a 30°-os dőlésszögben a városközpont fölé kihajló üveglakablakából!

A Chicago Tribune által „A világ legszebb iroda-épülete” megtervezésére kiírt nemzetközi pályázat nyerteseként épült meg a neogótikus Tribune Tower (1925), melynek fala különleges gyűjteményt rejt: az újság nemzetközi tudósítói a világ leghíresebb épületeinek egy-egy darabkáját hozták el, így a falba

A RÉGI CHICAGO

A város a magasépítéset egyik bölcsője, de ma is találkozhatunk a századforduló hangulatát árasztó, ódon épületekkel

CLOUD GATE – A BAB
Örök turistaattrakció a város
szívében, a naponta több ezer itt
készült fénykép is ezt igazolja

FOTÓ: MÓZSI GÁBOR

építve megtaláljuk például a római Szent Péter-katedrális vagy a gízai Kheopsz-piramis egy-egy követ is. Igazi különlegesség a fekete márvánnyal és szürkészöld terrakottával borított, 24 karátos arannyal díszített Carbide & Carbon Building (1929) is, amelynek formája a korabeli legendák szerint sötétzöld pezsgősüveget idéz, aranyszínű fóliával borított dugóval (s talán nem véletlen, hogy ma éppen itt működik a Hard Rock Hotel).

Az 1893. évi világiállásra készült el a város leg-

ismertebb múzeuma, az Art Institute of Chicago – s minden szempontból ma is Chicago dinamizmusát hordozza. A klasszikus európai múzeumokon szocializálódva némi fenntartással fogadjuk a bejárati kiírást, miszerint a világ legjobb múzeumánál járunk (legalábbis a TripAdvisor utazási weboldalon kapott szavazatok alapján), a gyűjtemény és annak bemutatása azonban felülmúl minden várakozást. A Chicago egészében érezhető megújulási képesség, a kreatív ötletek alkalmazása itt is jellemző: a 2016 elején

megnyílt, a három „Van Gogh szobája Arles-ban” című festményt bemutató kiállításához kapcsolódóan – például az Airbnb közösségi szállásportállal együttműködve – megépítették a szoba élethű, kibérelhető másolatát!

A közeli Millennium Park szobrai közül a leglátványosabb a „Felhőkapu” (Cloud Gate, 2006), Anish Kapoor alkotása, amely formájának köszönhetően gyorsan elnyerte a „Bab” becenevet. A rozsdamentes acéllemezekből, látható hegesztés nélkül összeállított,

tükörfényesre csiszolt szobor nem véletlenül vált a város legújabb szimbólumává. A visszatükrözött kép a járókelőknek, a fényeknek és a felhőknek köszönhetően folyamatosan változik, a felhőkarcolók azonban mégis állandóságot sugároznak. Az elvarázsolt kastélyok hangulatát felidéző felületen mindenki megtalálhatja saját tükörképét, de a sajátos, íves formából adódóan sohasem maradunk egyedül a képen, és hacsak egy rövid időre is, de átélhetjük, ahogy Chicago részévé válunk. ☺